

**BİR DAMLADA ANADOLU İNSANININ
DÜNÜ, BUGÜNÜ, YARINI
VE
“KORKUDAN AZADE YAŞAMA ÖZGÜRLÜĞÜ”**

*Prof. Dr. Mahmut Tevfik BİRSEL**

I

Gelecek yüzyıllar boyunca *Türkiye Cumhuriyeti*'nin dünyada, etkin ve saygın bir ülke olması için;

(A)

- (i) Cumhuriyetimizin Kurucusu *Mustafa Kemal Atatürk*,
- (ii) Rönesans bilincine sahip *Fatih Sultan II. Mehmet*,
- (iii) 1529'da *Arşidük Ferdinand*'a “*Turck Belegert Wien*” (“Türkler Viyana'yı kuşatıyor”) lejantlı gümüş ve altın sikkeler bastırtan, Doğu Akdeniz ve çevresinde Osmanlı hâkimiyetini tesis eden *Kanunî Sultan Süleyman* gibi tarihimizin büyük isimlerinin yanı sıra;

(B)

- (iv) Anadolu insanında doğulu ve batılı hayat anlayışının ve uygulamalarının birleşebileceği tezini savunan, bugün pek çok Türkiyeli erkeğin isim babası (*Büyük İskender*), ve
- (v) *Corpus Juris Civilis* külliyyatıyla bugünkü *Kara Avrupa*'sı ve *Türkiye Cumhuriyeti* özel hukukunun temelini teşkil eden, bunun yanında “*Ayasofya*” (*Hagia Sophia*) gibi bir büyük anıt eserini

*

Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kurucu Profesörlerinden

*İnsanlık Tarihine kazandıran ve Roma Hukukunu kanunlaştıran Bizans İmparatoru **II. Justinyanus** gibi, bu topraklarda iz bırakmış ünlü şahsiyetlere de, XXI. yüzyılın Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları sahip çıkabilmelidir. Sonuçta, Türkiye Cumhuriyeti topraklarında, Anadolu ve Doğu Trakya'da mukim Türkiye halkları, Demokrasi idaresini ve Laikliği içtenlikle benimsemeyebilmeli ve sahiplenmelidir.*

II

“Osmanlı İmparatorluğu'nun en önemli mirası hiç şüphe yok ki modern bir ulus-devlet olan Türkiye'dir. Laiklik fikrinin esasları da dahil olmak üzere, Türkiye Cumhuriyeti'ne hâkim olan fikir ve inkılaplar, imparatorluğun son yüzyılında Osmanlı toplumundan fıskıran değişimlere kadar gitmektedir. Laik Türkiye Cumhuriyeti, bugün, bütün İslâm Alemi için hem bir model hem de tartışma konusu konumundadır”¹.

*Osmanlı İmparatorluğu, Batı Avrupa'nın ileri uygarlık düzeyine ulaşmasının temelleri olan Rönesans ve Aydınlanma Çağı'nı hiçbir zaman yaşamadığı için; Batı Avrupa Uygarlığını algılamada ve öncelikle önemsemeye oldukça geri kalmıştır. **Kanunî Sultan Süleyman** döneminde *Kara Avrupa*'sı devletlerini etkisi altına alan *Pax Ottomana*'yı yaratan Osmanlı'nın büyük gücüne, XIX. Yüzyılın *Büyük Devletleri (Zümre-i Düveliyeye)*, kendileri gibi *Sanayi Devrimi* yapamadığı için, *Avrupa'nın Hasta Adamı* olarak bakmışlardır. **Atatürk** ve **İnönü**'nün *Cumhurbaşkanı* oldukları dönemlerde, genç *Türkiye Cumhuriyeti* ileri ve doğru atılımlar yaparak *Rönesans* ve *Aydınlanma Çağı*'nı -XX. Yüzyılın birinci yarısında *İslâmiyet*'i de kişisel boyutta dar yorumlayarak- kısmen yakalayabilmiştir.*

III

Afyonkarahisar - Dumlupınar Başkumandanlık Meydan Muharebesi'ni izleyen 1 Eylül 1922 günü Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi, Başkumandan

¹ Halil İnalçık, Legacy: The Ottoman Case: The Meaning of Imperial, L. Carl Brown, Colombia University Press 1996, s. 22.

Mustafa Kemal’in emri ile, Türkiye Büyük Millet Meclisi Ordularına, “subaylar vasıtasıyla efrada (erlere) dahi” okunan Bildirge’nin sonunda: “Ordular İlk Hedefiniz Akdenizdir. İleri!” emrini, Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Geçiş Eşiğinin en hassas anında vermiştir. Ana hedefi vurgulayan bu emri verirken, Başbakan İsmet İnönü’nün İzmir Atatürk Anıtı Açılış Nutkunda (1932) vurguladığı gibi “Gazi, (Başkomutan ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı sıfatıyla önderlik ettiği Afyonkarahisar) meydan muharebesini müteakip o meydan muharebesinin neticesini ifade eden hedefi değil, “Akdeniz Medeniyetinde” Türk milletinin hak ettiği mevki almak hedefini göstermiştir”.

*Büyük Atatürk bu emrinde: “Yüzyılları aşan ve yön verici bir görüşle, Türk Ulusunun **muasır medeniyet** katına yükseltilmesi ve çitasını yükselterek dünyanın uygar milletleri arasındaki üst düzeyini koruması için, XXI. yüzyılın başında adalet, eğitim, kültür, batı demokrasisi ve insan hakları reformlarının yer alacağı yeni bir anayasa ve hukuk düzeninin uygulanmasını gerekli kılmıştır. Atatürk ve İnönü, XX. Yüzyılın ilk yarısında Türkiye Büyük Millet Meclisleri üyelerine verdikleri demeçlerde: -Türkiye Cumhuriyeti’nin çağdaş ve saygın bir dünya devleti olması yolunda- “**herkesin (her Türk vatandaşının) akıl kuvvetini ve yurtseverlik kaynaklarını kullanarak**” içte ve dışta, aralıksız vereceği uğraşı ve atılımlarını düşünmüşlerdir”².*

***Misak-ı Milli** (12 Şubat 1920) ve **Lozan Andlaşması** (24 Temmuz 1923) ile Türkiye Cumhuriyeti’nin sınırlarını küçültmemek ve genişletmemek bilinci ile, Türkiye Halkı vatan toprağına sahip çıkmıştır.*

*1. Çağdaş (Laik) eğitim ve bilimsel çalışmaları ile Türkiye Üniversiteleri ve Bilim Örgütleri, nihayet yön verici emsal kararları ile **Yargıtay, Kadın-Erkek Eşitliğini ve Kadın Haklarını** (hukuken ve fiilen daima “kadına pozitif ayrımcılık” yaparak) korumuştur ve Cumhuriyetimizin bu ana “Eşitlik” ilkesi fiilen ve hukuken daima korunmalıdır.*

2. Milattan Önce bazı kaynaklara göre 1285, bazı kaynaklara göre ise, 1296 yılında Hitit Kralı Muvattali II ile Mısır Firavunu Ramses II

² Mahmut Tevfik Birsnel, Hedefimiz Akdeniz, s. 96.

arasında yapılmış *Kadeş Anlaşması*'ndan, *Milattan Sonra* 1923 tarihli *Lozan Barış Andlaşması*na kadar, 3200 yıllık bir zaman dilimi içindeki *Anadolu Uygarlıklarını* da Cumhuriyetimizin vatandaşları, bir diğer anlatımla, *Türk Milleti* sahiplenmiştir ve korumaktadır. Cumhuriyetimizin kuruluşundan bugüne milletimize kazandırdığı temel değerlerin, Türkiye Halklarını tek millet yapan öğeler olduğu kabul edilmeli; nihayet gerçek bir demokrasi ve insan hakları anlayışı, "Ütopya" imiş gibi, sadece, sözlerde ve düşlerimizde kalmamalıdır.

3. "Bugün dahi (Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundaki temel taşlarını korumak koşulu ile) Anadolu (Doğu Trakya dahil), Atatürk Türkiyesi'nde yeniden doğu ve batı arasında birleştirici durumunda olup biz Türkler bu iki kültür dünyasının karşılaşmasından yeni ve başarılı (Milletlerarası boyutta da algılanacak) bir sentez kurmak şansına sahip bulunmaktayız"³.
4. "Korkudan Azade Yaşama Özgürlüğü II. Dünya Savaşı sırasında ABD Başkanı olan *Franklin D. Roosevelt*'in, 6 Ocak 1941 tarihinde *Amerikan Kongresine* hitaben vermiş olduğu "*Dört Özgürlük Demeci (Four Freedoms Speech)*"nde yer verdiği dört özgürlükten birisi ve en yenisi "***Korkudan Azade Yaşama Özgürlüğü***" (Freedom From Fear)dür. Bu demecinde *Başkan Roosevelt*, *Korkudan Azade Yaşama Özgürlüğü*'nü şöyle tanımlamıştır: "... Dördüncüsü, dünyanın herhangi bir yerinde, korkudan kurtulma (korkudan azade yaşama) özgürlüğüdür; ki bu, hiçbir ulusun herhangi bir komşu devlet halkına karşı, tekil ya da çoğul, karşı fiziksel saldırı eylemi gerçekleştirmek durumunda olmayacağı veya olmuş ise tamamen terk edeceği bir noktaya ve davranış aşamasına gelinceye kadar sürecektir dünya çapında etkin ve tam bir silahsızlanma anlamına gelir"⁴. ("The fourth is **freedom from fear**, which, translated into

³ Ünlü Arkeolog Prof. Dr. Ekrem Akurgal'ın "Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi" (Görsel Yayınları, 1982) Önsözünden alıntı.

⁴ Dört Özgürlük Üzerine, Av. Fikret İlkiz, <http://bianet.org/bianet/dunya/117283-dort-ozgurluk-uzerine>.

world terms, means a world-wide reduction of armaments to such a point and in such a thorough fashion that no nation will be in a position to commit an act of physical aggression against any neighbor - anywhere in the world.”).

Daha sonra, 14 Ağustos 1941 tarihinde ABD Başkanı Franklin D. Roosevelt ile Birleşik Krallık Başbakanı Winston Churchill tarafından yayınlanan Atlantik Bildirisi'nin (Atlantic Charter) 6. Maddesinde de **Korkudan Azade Yaşama Özgürlüğü (Freedom From Fear)** şu şekilde ifade edilmiştir: “(Başkan ve Başbakan) Nazi istibdadı nihai olarak çöktükten sonra, her ulusa kendi sınırları içinde güvenle yaşamak imkânlarının sağlandığı ve bütün memleketlerin insanların korkudan (ve ihtiyaçtan) azade bir şekilde yaşama imkânlarına kavuşturulduğu bir barışın tesis edildiğini görmeyi ummaktadırlar” (“After the final destruction of the Nazi tyranny, they (the President and the Prime Minister) hope to see established a peace which will afford to all nations the means of dwelling in safety within their own boundaries, and which will afford assurance that all the men in all the lands may live out their lives in **freedom from fear and want**”) denilmektedir.

Nihayetinde **Korkudan Azade Yaşama Özgürlüğü**, II. Dünya Savaşı sonrası kurulan Birleşmiş Milletler tarafından tüm dünya kamuoyuna duyurulmuş olan *İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi*'nin Önsöz kısmında da vurgulanmıştır:

“İnsan haklarının tanınmaması veya önemsiz görülmesinin insanlık vicdanını isyana sevkeden vahşiliklere sebep olmuş bulunmasına, dehşetten ve yoksulluktan kurtulmuş insanların, içinde söz ve inanç hürriyetlerine sahip olacakları bir dünyanın kurulmasını insanlığın en yüksek amaçları olarak ilan edilmiş bulunmaktadır.”

(“Whereas disregard and contempt for human rights have resulted in barbarous acts which have outraged the conscience of mankind, and the advent of a world in which human beings shall enjoy freedom of speech and belief and freedom from fear and want has been proclaimed as the highest aspiration of the common people”).

“**Korkudan azade yaşama özgürlüğü**”ne, 37201/06 başvuru numaralı *Saadi v. İtalya* davasında 28 Şubat 2008 tarihinde verilen *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi* kararında da, söz konusu kararın Mutabık Oy Yazısı (*Concurring Opinion*) bölümünde değinilmiştir: “(...) Hatta, Sözleşme’nin (*Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin*), *Âkit Devletleri, vatandaşlarının mümkün merteye hayatlarının veya mallarının tehlike altında olması korkusundan azade bir şekilde yaşamalarını temin etmeye mecbur kaldığını söyleyebilirim. Bu meyanda, Roosevelt’in meşhur söylevinde değindiği Dört Özgürlük’ten (ifade özgürlüğü, inanç özgürlüğü, ihtiyaçtan azade yaşama özgürlüğü ve korkudan azade yaşama özgürlüğü) biri olan “Korkudan Azade Yaşama Özgürlüğü”nü hatırlatmak isterim*”⁵.

5. **Devletin**, iç güvenlik ve milletlerarası güvenliği sağlama bakımından, anayasal kurallara uygun olarak ve hukukun genel ilkeleri ve insan hakları dairesinde ‘**Korkudan Azade Yaşama Özgürlüğü**’nü tesis etmesi gerekir. Günümüzde, **Türkiye Cumhuriyeti**’nin, komşusu olduğu ülkelerle iyi ilişkiler içinde olduğu ve sınırlarının güvende olduğu söylenemez. Özellikle böylesi bir ortamda, **İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi**’nin ruhundaki anlayış çerçevesinde, **Doğu Akdeniz**’de hatta dünya arenasında **Korkudan Azade Yaşama Özgürlüğünü** sağlamada, **Türkiye Cumhuriyeti** etkin olmalıdır.

Bu bağlamda, *Türkiye Cumhuriyeti*’nin bir **Hukuk Devleti** olması, bilimsel ve yaratıcı düşünceye sahip, hoşgörülü ve *Batı Medeniyeti* içinde “**korkudan azade**” yaşamaya devam etmesi gereken *Türkiye Cumhuriyeti* ve vatandaşları, *Laiklik ve İnsan Hakları* konularında dünya halklarına - özellikle de Müslüman halklara- örnek olmaya devam etmelidir.

⁵ “(...) I even daresay that the Convention obliges the High Contracting States to ensure as far as possible that citizens can live without fear that their life or goods will be at risk. In that respect I recall that “Freedom from Fear” ranks among the Four Freedoms mentioned in Roosevelt’s famous speech.”, *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Saadi v. İtalya Kararı, Başvuru No. 37201/06, 28 Şubat 2008, Mutabık Oy Yazısı’ndan (Concurring Opinion) alıntı.*